

Utbildningsinspektion i Grans Naturbruksskola

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Grans Naturbruksskola	Antal studerande
Gymnasieskola	224

Norrbottens Läns Landsting är huvudman för gymnasieutbildningen vid Grans Naturbruksskola som ligger i Piteå kommun. På skolan erbjuds Naturbruksprogrammet med fem lokala inriktningar – Djurvård, Hund, Hästhållning, Jordbruk och Djurvård special/Häst special. De elever som söker sig till Grans Naturbruksskola kommer främst från kommunerna i länet.

Skolan är organisatoriskt inplacerad i Divisionen kultur och utbildning. En marginell andel, 1,4 procent (1057 Kkr), av divisionens budget 2004 går till Grans Naturbruksskola. Norrbottens Läns Landsting ansvarar även för Kalix Naturbruksgymnasium. Kommunerna i Norrbotten och landstinget har ett samrådsorgan där naturbruksutbildningen diskuteras. En omfattande översyn av skolverksamhetens organisation, huvudmannaskap och ekonomi är nyligen avslutad.

I undervisningen integreras teori och praktik på skolfastigheten som innefattar ett jordbruk med djurhållning, stall och hundgård, elevinternat och skolrestaurang. Minst ett 20-tal byggnader finns samlade inom ett koncentrerat område omgivet av 170 ha åkermark. Sommaren 2002 öppnades Granparken, skolans djur- och naturpark, vars verksamhet delvis integreras i den pedagogiska verksamheten. Skolan drivs som ett företag med elever och utbildningsverksamhet i centrum. Kontaktnätet med näringsidkare i Norrbotten är en viktig förutsättning för att den arbetsplatsförlagda utbildningen ska kunna bli ett lärorikt inslag i elevernas utbildning.

På skolan finns också ett internat med drygt 70 bäddar där huvuddelen av eleverna i årskurs 1 bor. Det första skolåret innebär för många elever en stor omställning i livet, eftersom de vistas på skolområdet och i närheten av djuren dygnet runt. Skolrestaurangen, som lägger stor vikt vid att servera god och näringsrik mat, är en viktig trivselsfaktor för såväl elever som personal.

Spännvidden i elevernas förutsättningar för att lyckas med sina studier vid Grans Naturbruksskola är stor. En relativt stor andel av skolans elever har erfarenheter av studiesvårigheter, sociala eller personliga problem från grundskoletiden. Många elever är dock mycket studiemotiverade och siktar på höga betyg och högskolestudier. Vid skolan finns ett tydligt fokus på att stödja varje elevs individuella utveckling.

Genomförandet av inspektionen i Grans Naturbruksskola

Skolverket sände den 13 februari 2004 skriftlig information till landstingskommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Grans Naturbruksskola har bestått av undervisningsrådet Marie Ivarsson och experten

Gunhild Larsson. Besök i Grans Naturbruksskola genomfördes den 20 april - 22 april 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från landstingskommunen och Grans Naturbruksskola, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Intervjuer har också genomförts med landstingsrådet och chefen för Division kultur och utbildning. Rapporten grundar sig också på annan information om landstingskommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall verksamheten inom det offentliga skolväsendet för vuxna utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Utbildningen för barn och ungdom skall främja deras utveckling till ansvarskännande medborgare och samhällsmedlemmar. I läroplanen för de frivilliga skolformerna framhålls att eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och lust att lära. Eleverna i vuxenutbildningen skall ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Den allmänna stämningen på skolan är lugn och trygg. Det råder ett gott arbetsklimat där alla hjälps åt och den sociala gemenskapen är god. Eleverna känner sig sedda, visar respekt för varandra, tar ansvar för miljön och uppfattar människors lika värde. Förståelsen är stor för att kamrater kan ha olika problem och behov. Vidare upplever eleverna att de har goda möjligheter att göra sin röst hörd och inspektörerna noterar att tilliten till skolans personal är ovanligt stor. Skolans kultur kännetecknas också av stor flexibilitet och att problem åtgärdas när de uppkommer.

En omfattande enkätundersökning med hundratalet frågor kring elevernas skolsituation genomförs varje år. I maj 2003 blev utfallet som helhet 3,68 på en 4-gradig skala. I skalan står 3 för "I ganska hög grad nöjd", medan 4 står för "I hög grad nöjd".

På Grans Naturbruksskola finns många elever som varit mobbade under grundskoletiden som nu känner sig sedda och respekterade. På konkreta frågor

säger de elever som inspektörerna talat med att de inte själva har sett kränkande behandling på skolan, men att de har hört att det förekommit.

I samtal med elever i årskurs 3 framkommer att lusten att lära har stimulerats och stärkts under åren vid Grans Naturbruksskola. Eleverna har kommit till insikt om att det finns nya intressanta kunskapsområden att fördjupa sig i och de ser sina möjligheter att lära mer i framtiden. Denna bild bekräftas även i intervjuer med föräldrar.

Lärarna uppger att eleverna generellt sett är ansvarstagande beträffande studierna, i arbetet med djuren och i internatboendet. Ett exempel på detta är att eleverna vid behov själva bokar tid hos specialpedagogen och då helst nyttjar ”stugtid” (schemaposition för stöd och individuellt arbete) för att få hjälp med studierna. Skolan har tydliga normer och regler som ger eleverna stöd i att utveckla sitt eget ansvarstagande. All personal i skolan tar ansvar för att de gemensamma normerna och reglerna är kända och efterlevs. Det händer att rektor ger varningar. Den relativt stora frånvaron indikerar att elevernas ansvarstagande kan utvecklas ytterligare.

Skolans lokaler är tillgängliga för eleverna även under kvällstid. Förstörelse förekommer inte.

Av skolans elever är drygt 90 procent flickor. Endast inom inriktningen jordbruk dominerar pojkarna till antalet. I de praktiska momenten upplever pojkarna ibland att de förväntas kunna mer än flickorna medan flickorna tvärtom störs av att förväntningarna är för lågt ställda. Generellt sett anser eleverna att de är jämställda.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resultatet inom området normer och värden är av mycket god kvalitet.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att de studerande tillägnar sig goda kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga. Kunskapsmålen anges närmare i den nationella läroplanen och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Av de elever som lämnade Grans Naturbruksskola våren 2002 fick 86,7 procent slutbetyg, medan endast 67,3 procent av eleverna var behöriga till högskolestudier. Motsvarande riksgenomsnitt var 78,4 procent, respektive 79,9 procent. För de elever som fick slutbetyg år 2002 var den genomsnittliga betygspoängen 12,6, vilket är jämförbart med riket som helhet.

Naturbruksprogrammet vid Grans Naturbruksskola omfattar 2550 – 2700 poäng beroende på inriktning, vilket innebär att alla elever antagits till ett utökat studieprogram. Totalt sett hade 65,4 procent av eleverna som avslutade studier-

na år 2002 utökat program, medan riksgenomsnittet var 27,6 procent. Elever som har studiesvårigheter ges möjlighet att minska det antal kurser som de deltar i. År 2002 lämnade 5,8 procent av eleverna skolan med ett reducerat program. Riksgenomsnittet var 7,2 procent. Elever erbjuds vid behov ett fjärde skolår.

Studieresultaten står sig sammantaget väl år 2002 i jämförelse med det totala resultatet i riket med avseende på alla nationella program. Speciellt med beaktande av att flertalet elever läser ett utökat Naturbruksprogram och att en relativt stor andel av eleverna har haft låg studiemotivation eller studiesvårigheter under grundskoletiden.

30 procent av de elever som antogs till utbildningen höstterminerna 2000 – 2002 har avbrutit studierna. Av de avbrottssamtal som studie- och yrkesvägledaren regelmässigt genomför framgår att hemlängtan ofta är huvudorsaken. Andra vanliga orsaker är hälsoskäl, ”felval” och skoltrötthet.

Några viktiga förutsättningar för att elever ska kunna sätta egna mål och få insikter i sin egen kunskapsutveckling, är att de får kunskap om programmål, kursplanmål och betygskriterier samt att utvecklingssamtal förs. Vid kursstart informeras eleverna om kursmål och betygskriterier, medan läroplans- och programmål inte aktualiseras på samma sätt. Inspektörerna finner det oklart i vilken utsträckning som eleverna i realiteten klarar att sätta egna mål. Tydligare är att eleverna endast i ett fåtal kurser får möjlighet att sätta upp egna mål och reflektera över sitt eget lärande. Exempel på detta är att eleverna i engelskan formulerar sina mål och ambitioner i ett kontrakt och att eleverna i matematikundervisningen själva väljer när de är redo att examineras i ett moment.

Elevernas förmåga att åstadkomma goda arbetsresultat i samarbete med andra och på egen hand tränas och kommer till uttryck i olika situationer inom utbildningens ram – i klassrummet, i arbetet med djuren samt i den arbetsplatsförlagda utbildningen.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resultatet inom området kunskaper når god kvalitet.

Möjligheten att förbättra studieresultatet vid skolan genom att minska utbildningens omfattning bör övervägas. Elever med god studiemotivation kan i stället erbjudas utökat program.

Elevernas möjligheter att träna sig i att sätta upp egna mål och reflektera över sitt eget lärande bör utökas.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan och i det offentliga skolväsendet för vuxna vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt skall jämställdhet mellan könen främjas och alla former av kränkande behandling aktivt motverkas. All personal skall samverka med eleverna i arbetet med att forma en god miljö för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Det finns flera formella kanaler för samverkan mellan elever och skolans personal. I skolans elevråd, som kallas Granrådet, finns två elever från varje klass. Stormöte hålls en gång i månaden, medan arbetsutskottet träffas en gång per vecka. Ordförande och sekreterare utses vid varje möte och rådet har en egen budget på cirka 30 Kkr. Arbetet bedrivs i fyra utskott som specialiserar sig på skolmåltids-, internats-, arbetsmiljö- och aktivitetsfrågor. Två representanter från Granrådet deltar vid skolans ledningsgruppsmöten en gång per månad och elevrepresentanter finns även med vid nyanställningar.

Elevrepresentanter har formell möjlighet att delta när lärararbetslagen har möten en gång per månad. Vid intervjuer framkommer att detta samarbete endast fungerar tillfredsställande i ett par av arbetslagen. På skolan finns också elevskyddsombud som deltar i skyddsron.

Varje vecka finns mentorstid inlagt på schemat och tanken är att klassråd ska hållas varannan vecka. Vid intervjuer framkommer att många klassråd är inaktiva och att frågor som går vidare till Granrådet ibland förblir obesvarade. Granrådet har i uppdrag att aktivera klassrådsarbetet. För detta har elevrepresentanterna genomgått en utbildning.

Sammantaget ger intervjuerna bilden att elevernas inflytande över det egna lärandet är begränsat jämfört med möjligheten att påverka skolan i stort via Granrådet. När en kurs startar informerar läraren om kursmål och betygskriterier, samt ger förslag på innehåll och upplägg. Elevernas uppmanas komma med synpunkter och kan i huvudsak påverka arbetsformer och i vilken ordning de ska arbeta med olika moment. Vid samtal med elever framkommer å andra sidan att eleverna upplever att deras åsikter tas på allvar samt att lärarna är lyhörda och flexibla.

Informationen till föräldrar, inför valet av gymnasieprogram och inför skolstarten i årskurs 1, är allsidig och informativ. I samband med skolstarten etableras också kontakt mellan skola och hem i ett skolstartssamtal. Eftersom de flesta eleverna bor på annan ort sker kontakterna därefter skriftligt (föräldrabrev, frånvarorapporter och betygsprognoser) eller per telefon. Vid föräldraintervjuer framkommer att föräldrarna är nöjda med sina kontakter med skolan. Några formella kanaler för föräldrasamverkan finns inte.

Inspektörsteamet uppfattar att samstämmigheten är god mellan skolans dokumenterade normer, regler och rutiner och den praktik som kan observeras.

Handlingsplan vid dödsfall och mot droger finns, medan handlingsprogram mot kränkande behandling saknas. Skolan saknar också rutiner för att regelbundet kunna följa upp i vilken utsträckning kränkande behandling i realiteten förekommer. Däremot finns etablerad praxis för hur skolpersonalen ska agera när kränkning misstänks eller har uppdagats. I det praktiska arbetet med kränkande behandling finns aktiviteter som syftar till att förebygga, upptäcka, åtgärda och följa upp. Arbete med att förbereda ett fördjupat arbete med värdegrundsfrågorna har påbörjats av en arbetsgrupp. Detta kommer att involvera alla elever och all personal från och med höstterminen 2004.

Det hälsofrämjande arbetet vid skolan är koncentrerat till årskurs 1. Skolsköterskan har enskilda hälsosamtal med eleverna. Utbildningsinslag om sömn, hälsa, droger, sex och samlevnad finns också. Av intervjuer framkommer att det inte finns etablerade samarbetsformer mellan elevhälsans personal och lärarna för att skapa struktur och bredd i det hälsofrämjande arbetet på skolan.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att arbetet rörande arbetsmiljö och delaktighet håller god kvalitet trots vissa formella brister.

Elevernas formella inflytande via Granrådet är mycket gott. Eleverna upplever att deras åsikter tas på allvar samt att lärarna är lyhörda och flexibla. Genomgående upplever eleverna också sig som sedda av skolans personal. Även de informella kontaktvägarna på skolan är goda, vilket kan ha bidragit till att formella klassråd fått en underordnad roll. Klassrådsverksamheten bör trots detta förbättras.

Arbetet mot kränkande behandling håller god kvalitet och följer etablerade rutiner. Avsaknaden av handlingsprogram mot kränkande behandling strider dock mot gymnasieförordningen och måste åtgärdas.

I syfte att skapa en helhet för eleverna bör en tydligare struktur för det hälsofrämjande arbetet utarbetas.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå målen skall främst utformas av de lärande och personalen. De nationella läroplanerna, skolformsförordningarna och kursplanerna ger dock också riktlinjer för arbetet. De gäller t.ex. stödinsatser, betygssättning, utbildning på arbetsplatser, prövning etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetsätten genom att beskriva vilka kunskaper och färdigheter vuxenstuderande skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Naturbruksprogrammets karaktär styr planering och utformning av undervisningen. Skolledning och lärare är väl förtrodda med uppdraget, men tiden för samarbete i pedagogiska frågor är knapp enligt lärarna. Ämnesövergripande arbete i form av integrering mellan kärnämnen och karaktärsämnen är sparsamt förekommande. Vid elevintervjuerna framkommer att eleverna särskilt uppskat-

tar att teori och praktik varvas, vilket främst förekommer inom ramen för karaktärsämnena.

De administrativa rutiner som finns kring schemaläggningen ger god kontroll på att eleverna får den garanterade undervisningstiden. Ett system med veckoschema tillämpas eftersom undervisningen i karaktärsämnena är årstidsberoende. Ett nytt utskick av scheman görs var fjortonde dag. Håltimmar förekommer inte och fasta tider finns för lunch och fika. Tanken är att schemat ska efterlikna en normal arbetsdag. Eleverna är nöjda med den variation som följer av systemet med veckoscheman.

Inget ämne har kortare lektionspass än 80 minuter och skolan prövar olika sätt att organisera den pedagogiska verksamheten. I varje årskurs finns "stugtid" en förmiddag varje vecka, där eleverna själva väljer vad de vill och behöver arbeta med. Lärare i olika ämnen står då till elevernas förfogande. Inom profilen Hästhållning har kurserna i karaktärsämnen sammanförts till två heldagar varje vecka. I årskurs 1 genomförs detta läsår ett försök med dubbel bemanning i engelska och svenska, vilket sedan flera år tillbaka fungerat bra i matematikkurserna.

Av intervjuer framgår att varje elev har en individuell studieplan, som i liten och varierande utsträckning fångar elevernas uppmärksamhet. Skolans studie- och yrkesvägledare håller studieplanerna aktuella på ett Excel-ark för varje elev. Dessa är även tillgängliga för skolans lärare och innehållet svarar mot författningens krav.

Specialpedagogen genomför i början av årskurs 1 en kartläggning i syfte att identifiera de elever som har läs- och skrivsvårigheter. Vissa elever vidareutreds därefter. Resultatet sammanställs klassvis, där varje elevs problematik framgår. Ett individuellt träningsprogram och andra kompensatoriska åtgärder föreslås. I skolan förekommer många mindre undervisningsgrupper varför möjligheten att ge ett inkluderande stöd är relativt stort. I samarbete med de elever som har betydande läs- och skrivsvårigheter upprättar specialpedagogen ett åtgärdsprogram. Specialpedagogen erbjuder också enskilt stöd.

Vid intervjuer framkommer att föräldrarna är mycket nöjda med det stöd som skolan erbjuder eleverna. Vidare uppger de att ungdomarna får en bra utbildning som grund för fortsatt lärande i arbetslivet och för vidare studier.

Det finns väl fungerande rutiner vid skolan för uppföljning av elevernas studier, hälsa och utveckling. Vid början av höstterminen i årskurs 1 genomförs överlämnandekonferenser, med bland annat information från avlämnande grundskolor. Mentorerna och utbildningsledare möts sedan en gång per termin och går igenom alla elever med utgångspunkt från betygsprognosen och uppgifter om elevens situation i stort. I april 2004 var cirka 30 procent av eleverna i behov av någon form av särskilt stöd. Dessa elever följs upp vid elevvårdsträffar som genomförs en gång i månaden. Då deltar utbildningsledaren och elevvårdsteamet. Vid elevvårdsträffen bestäms vilka elevärenden som ska behandlas i elevvårdskonferensen. Ibland upprättas åtgärdsprogram under sittande möte och detta blir då tillika protokoll från elevvårdskonferensen. Vid skolan förekom-

mer dessutom fler former av åtgärdsprogram/åtgärdsplaner. Dels sådana som upprättas av specialpedagogen för elever i behov av särskilt stöd och dels sådana som upprättas av lärare i enskilda ämnen. Åtgärdsprogram är inte något entydigt begrepp på skolan.

Den samlade bilden är att den pedagogiska verksamheten är variationsrik när det gäller arbetssätt och arbetsformer. Det faktum att kurserna i Naturbruksprogrammet är såväl praktiska som teoretiska ger eleverna möjligheter att träna problemlösande arbetssätt och att omsätta teoretiska kunskaper i praktisk handling. I vissa kurser förekommer större projekt som till exempel att planera studieresor eller att arrangera en hundutställning. Eleverna vid Grans Naturbruksskola är genomgående mycket nöjda med undervisningen och sina lärare, vilket bekräftas i intervjuer och de enkätundersökningar och kursutvärderingar som inspektörerna tagit del av.

Elever och föräldrar får en formaliserad och skriftlig betygsprognos i mitten på varje termin. Dessa ligger ibland till grund för utvecklingssamtalen med eleverna, som förs löpande under mentors- eller lektionstid. Av samtal med elever framkommer också att utvecklingssamtalen inte på ett tydligt sätt nyttjas för att stimulera elevernas förmåga att sätta egna mål och analysera arbetsresultat. Inspektörerna finner att eleverna inte känner till vilka förväntningar som kan ställas på utvecklingssamtalen.

Utvecklingssamtalen genomförs i regel utan föräldrarnas medverkan. I ett följebrev till den skriftliga betygsprognosen uppmanas föräldrarna att ta kontakt med respektive kurslärare om de vill diskutera studieresultaten. Skolan utlovar också att ta kontakt med hemmet om problem uppstår med enskild elev. I slutet på varje läsår får eleverna ett samlat betygsdokument som innehåller alla avslutade kurser.

Eleverna upplever att betygen är rättvisa. Lärarna använder främst nationella prov för att säkerställa betygsnivån. Principer för likvärdig betygssättning diskuteras ofta lärare emellan. Utbildningsledaren får också ofta svara på frågor kring betygssättningsprinciper. Instruktörer och APU-värdar (arbetsplatsförlagd utbildning) bedömer elevernas prestationer utifrån färdiga manualer. Dessa bedömningar utgör också underlag för betygssättningen. APU-värdarna saknar dock information om vilka förkunskaper som eleverna kan förväntas ha, vilket torde påverka bedömningarna. Arbetet med att diskutera bedömning- och betygssättningsfrågor ingår i arbetslagens arbetsuppgifter.

Inspektörerna finner att något systematiskt arbete för att säkerställa likvärdig betygssättning på skolan som helhet och i relation till andra skolor och program inte bedrivs. Återkommande och övergripande analys av skolans resultat med utgångspunkt från betygsstatistik (förutom i engelska, svenska och matematik) förekommer inte. Inte heller analyseras studieresultaten systematiskt i relation till vilka undervisningsmetoder som använts eller i förhållande till elevernas studieförutsättningar med avgångsbetygen i årskurs 9 som bas.

Grans Naturbruksskola har ett omfattande kontaktnät med naturbruksskolor i landet samt med näringsidkare och institutioner i Norrbotten. Eleverna får 15

veckors arbetsplatsförlagd utbildning som fördelas mellan årskurserna och som förläggs till olika arbetsplatser. Skolans internationella utbyte är för närvarande sparsamt.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att den pedagogiska verksamheten och undervisningen håller god kvalitet.

Det finns väl fungerande rutiner för uppföljning av elevernas studier, hälsa och utveckling. Arbetet med att ge eleverna individuellt stöd i utbildningen är mycket gott. Skolans sätt att hantera undervisningstiden, skapa arbetsblock inom karaktärsämnena och tillämpningen av veckoscheman, ger goda förutsättningar för variation i den pedagogiska verksamheten.

Gymnasieförordningen föreskriver att utvecklingssamtal ska genomföras minst en gång per termin. Syftet är att ge en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation. Även föräldrar till en omyndig elev skall få sådan information. Utvecklingssamtalet skall vidare genomföras med den individuella studieplanen som grund. Enligt läroplanen ansvarar rektor för att varje elev i dialog med skolan gör upp en individuell studieplan och reviderar den vid olika tillfällen under utbildningen. Inspektörerna finner att skolan inte lever upp till författningarnas krav gällande arbetet med individuella studieplaner och utvecklingssamtal, vilket måste åtgärdas.

Åtgärdsprogram som begrepp, samt rutiner kring utarbetandet bör förtydligas på skolan.

Systematiskt arbete för att säkerställa en likvärdig betygssättning på skolan som helhet och i relation till andra skolor och program bedrivs inte. Inspektörerna finner därför att former för analys och dialog i syfte att säkerställa likvärdig betygssättning bör utvecklas.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för skolan och det offentliga skolväsendet för vuxna på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå de nationella målen tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Inom skolan finns en ansvarsfördelning som innebär att rektor, förutom det övergripande ansvaret för hela skolan, har huvudansvaret för lantbruket och de externa kontakterna. Utbildningsledaren ansvarar för utbildningsverksamheten och genomför medarbetarsamtal med lärarna samt i de flesta fall även elevvårdskonferenser. Inspektörerna finner att utbildningsledaren är förtrogen med den dagliga verksamheten och leder det pedagogiska utvecklingsarbetet. Tillförordnad rektor har god inblick i den pedagogiska verksamheten.

Skolan ledningsgrupp består av åtta personer där rektorn, utbildningsledaren, administrativa chefen, driftchefen för lantbruket, driftchefen för Granparken, internatföreståndaren, och två elever från Granrådet ingår. I ledningsmötena som hålls en gång per månad, har de pedagogiska frågorna litet utrymme. Dessa behandlas främst på arbetslagsmöten och på arbetsplatsträffar. Utbildningsledaren leder lärarnas arbetsplatsträffar och deltar ibland i lärarnas arbetslagsmöten. Skolledningen har stort förtroende hos personalen och bedöms som utvecklingsinriktad och problemlösningsorienterad. Personalen har acceptans för och genomför de beslut som ledningsgruppen fattar. Beslutsvägarna beskrivs som korta och effektiva, om än i mindre frågor ibland något otydliga.

Ledning och personal på Grans Naturbruksskola har på divisionsledningens uppdrag formulerat en vision för hur verksamheten ska utvecklas inom en fem-årsperiod. Landstingsledningen har gott förtroende för skolledningen eftersom de förväntningar som hittills ställts också har infrias.

Det finns en kultur på skolan som innebär att ett ständigt förbättringsarbete pågår utifrån bland annat resultat i enkätundersökningar, klagomål och förbättringsförslag. Skolan har dock inte något dokumenterat och fungerande kvalitetssystem bestående av återkommande aktiviteter för att följa upp och utveckla verksamheten. Målformulering, planering, uppföljning, utvärdering och kvalitetsredovisning hänger inte ihop på ett naturligt sätt. Målsättningarna i skolans arbetsplan (basenhetsplanen) är till exempel mer allmänt hållna än de mål som finns i skolplanen och de mål som följs upp och utvärderas i kvalitetsredovisningen återfinns inte i arbetsplanen.

Divisionschefen har under de senaste två åren anlitat en extern konsult för arbetet med kvalitetsredovisningen. Denna omfattar landstingets båda skolor i Norrbotten. Skolan har inte någon egen kvalitetsredovisning. Inget tyder på att de förbättringsområden som föreslås i kvalitetsredovisningen också beslutats av ledningsgruppen eller att arbetsprocessen involverat personal och elever. De förbättringsområden som identifierats i kvalitetsredovisningen är inte heller kända bland personalen.

Utifrån rättssäkerhetssynpunkt finner inspektörerna att betygskataloger, individuella studieplaner och protokoll från elevvårdskonferenser hanteras och förvaras på ett betryggande sätt. Inga elevavgifter förekommer. Något tydligt system för klagomålshantering finns inte. Intervjuer bekräftar att det finns praxis kring hur klagomål hanteras på skolan, där mentorn/läraren är första instans och därefter kontaktas skolledningen och eventuellt divisionschefen.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att styrning och ledning av skolan samt kvalitetsarbetet håller godtagbar kvalitet.

Skolledningen har stort förtroende hos personalen och bedöms som utvecklingsinriktad och problemlösningsorienterad. Inspektörerna finner att arbetsfördelningen på skolan innebär att utbildningsledaren arbetar i en roll och med det ansvar som kännetecknar en rektorsfunktion, vilket inte är i enlighet med författningen.

Skolan har en kultur som präglas av ständiga förbättringar. Skolans mål- och resultatstyrning, liksom kvalitetsarbetet, bör dock tydliggöras och förbättras. Arbetet med kvalitetsredovisningen bör också involvera elever och personal, samt på ett tydligare sätt integreras i ledningen och styrningen av skolan.

Skolans kvalitetsredovisning är en integrerad del av skolhuvudmannens kvalitetsredovisning, vilket inte är förenligt med författnings krav och måste åtgärdas.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Utbildningen för vuxna omfattar komvux, vuxenutbildning för utvecklingsstörda och svenskundervisning för invandrare. Inom komvux kan erbjudas såväl grundläggande vuxenutbildning som kurser på gymnasial nivå och påbyggnadsutbildning. Vuxenutbildning skall ge vuxna, främst dem som erhållit minst utbildning, tillfälle att komplettera sin utbildning enligt individuella önskemål. Vuxenutbildningen kan, enligt skollagen, erbjuda såväl nationella som lokala kurser. Möjlighet till individuella kurser kan också ges. Ungdomar skall ha tillgång till ett brett utbud av nationella, specialutformade eller individuella gymnasieprogram.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som förutsätts enligt de statliga bestämmelserna. Även information om utbildningsmöjligheter och rekrytering till utbildning behandlas.

Genom avtalet med Norrbottens Läns Landsting åtar sig kommunerna i Norrbotten att marknadsföra Naturbruksprogrammet lika effektivt som övriga program. Naturbruksskolorna ska dessutom ges möjligheter att informera om utbildningen i kommunens skolor. Trots avtalet har skolan upplevt vissa svårigheter att nå ut med information och marknadsföring av utbildningen via kommunerna.

Grans Naturbruksskola erbjuder Naturbruksprogrammet med fem lokala inriktningar. Inspektörerna finner att den skriftliga information om utbildningen och skolan som elever och föräldrar har tillgång till är allsidig och informativ. Skolan inbjuder också till informationsmöten på skolan inför elevernas val av gymnasieprogram.

Eleverna måste välja inriktning redan innan de börjar vid Grans Naturbruksskola. De som väljer inriktningen Hund eller Djurvård special/Häst special gör samtidigt sitt individuella val i form av ett fastställt kurspaket som förstärker utbildningsprofilen. Elever som valt inriktningen Häst får endast välja 100 poäng individuellt val i årskurs 1, medan resterande 200 poäng fylls med hästkurser. Elever som valt inriktningen Djurvård och Jord kan göra ett individuellt val på 100 poäng i alla årskurser. Utbudet av kurser inom ramen för individuellt val är mycket begränsat och eleverna erbjuds inte tydligt varje kurs som förekommer på ett nationellt program i landstingskommunen. Inte heller kurserna Svenska C och Idrott och hälsa B erbjuds, i stället får eleverna ange ett " eget alternativ" på valblanketten. Om minst fem elever valt samma kurs startas den.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att utbildningsutbudet inom ramen för Naturbruksprogrammet på Grans Naturbruksskola är gott.

Utbudet i skolans individuella val måste utökas så att kraven i gymnasieförordningen tillgodoses.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de vuxenstuderande skall ha tillgång till utbildning och möjlighet att nå de nationella målen. I skollagen finns bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning.

Vid inspektionen granskas dessa och andra förutsättningar för att bedriva en utbildning av god kvalitet. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Skolan har 75 anställda vilket motsvarar 65 årsarbetare. På skolan finns förutom de vanliga yrkeskategorierna på en gymnasieskola till exempel djurskötare, instruktörer och fritidsledare.

Elevvårdsteamet består av en skolsköterska som arbetar 60 procent, en kurator och en studie- och yrkesvägledare som båda arbetar heltid, samt två fritidsledare som också arbetar heltid. De sistnämnda är knutna till internatet. Skolan har också en specialpedagog som arbetar i det närmaste heltid. Arbetet med att ge elever stöd i den personliga och sociala utvecklingen, liksom i studierna är högt prioriterat på skolan.

Lärartätheten var 11,4 lärare per 100 elever vårterminen 2003, medan riksgenomsnittet för samtliga nationella program var 8,2. Skolans lärare har genomgående den ämnesutbildning som krävs i de ämnen de undervisar, men 25 procent saknar pedagogisk utbildning. Dessa lärare arbetar framför allt i olika karaktärsämnen för vilka gymnasielärarytbildning inte finns. Bestämmelserna för anställning finns i skollagen och är utformade så att den som genomgått svensk lärarutbildning (eller likvärdig utbildning) med huvudsaklig inriktning mot den undervisning som anställningen avser är behörig för anställning utan tidsbegränsning. Undantag kan göras om det finns särskilda skäl.

Lärarpersonalen har 13 dagar per år att disponera för kompetensutveckling. Tiden kan skjutas över åren under en treårsperiod. Kompetensutvecklingen fokuseras nu på tre områden – pedagogiskt ledarskap, ämnesfortbildning, samt elevsociala frågor och elever i behov av särskilt stöd. Vid medarbetarsamtalen planeras kompetensutvecklingen utifrån skolans och den enskilda lärarens behov.

Lokalerna är ändamålsenliga och väl underhållna. Skolan vidtar fortlöpande åtgärder för att leva upp till de arbetsmiljökrav som finns. Några av byggnaderna är relativt nybyggda och några har handikappanpassats under året. Enligt rektor har skolan hittills funnit praktiska lösningar som möjliggjort att de elever med funktionshinder som sökt sig till skolan också kunnat tas emot.

Umgänget med djur och hanteringen av lantbruksmaskiner ställer särskilda krav på arbetet med säkerhetsfrågor. Av föräldraintervjuerna framkommer att de har stort förtroende för att skolan sköter detta på ett kompetent sätt.

Ett mindre fackbibliotek finns på skolan. Tillgången på datorer, maskiner och annan utrustning samt läromedel bedöms vara god och gör det möjligt att erbjuda en tidsenlig utbildning.

Landstingsstyrelsen beslutar om vilka interkommunala avgifter som ska tas ut för att täcka kostnaderna i verksamheten. Elevernas hemkommuner i Norrbotten anser att utbildningen är för dyr, varför Grans Naturbruksskola fått i uppdrag att minska kostnaderna i verksamheten. Skolan uppmanas också att åta sig uppdrag och driva projekt som ger skolan intäkter.

Resursfördelningen ger förutsättningar för att tillgodose de behov av särskilt stöd som eleverna har, både i form av inkluderande stöd och i form av enskild undervisning av specialpedagogen eller andra lärare.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att tillgången till resurser är mycket god. Det är dock viktigt att även fortsättningsvis eftersträva att alla skolans lärare har en utbildning som motsvarar kraven för gymnasielärare.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna sammanvägda bedömning är att verksamheten vid Grans Naturbruksskola håller god kvalitet.

Inspektörerna finner att skolans kultur är mycket gynnsam för det fortsatta förbättringsarbetet. Den kännetecknas av en god social gemenskap med en tydlig ömsesidig respekt mellan elever, föräldrar, personal och ledning samt ett arbetsklimat som präglas av flexibilitet och att alla hjälps åt. Ett ytterligare kännetecken är den strävan som finns efter att ständigt förbättra verksamheten både på kort och lång sikt.

Behov av förbättringsinsatser finns inom följande områden:

- möjligheten att förbättra studieresultaten vid skolan genom att minska utbildningens omfattning bör undersökas,
- eleverna bör i större utsträckning ges möjlighet att sätta upp egna mål och reflektera över sitt eget lärande,
- klassrådsverksamheten bör förbättras,
- i syfte att skapa en helhet för eleverna bör en tydligare struktur för det förebyggande hälsoarbetet utarbetas,
- åtgärdsprogram som begrepp, samt rutiner kring utarbetandet bör förtydligas på skolan,
- arbetet för att säkerställa en likvärdig betygssättning på skolan som helhet och i relation till andra skolor och program behöver förbättras och
- mål- och resultatstyrningen, liksom kvalitetsarbetet, bör tydliggöras och förbättras. Arbetet med kvalitetsredovisningen bör också involvera elever och personal samt på ett tydligare sätt integreras i ledningen och styrningen av skolan.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Handlingsprogram mot kränkande behandling saknas (Lpf 94, avsnitt 2.6 Rektors ansvar).
- Elever ska vid ett utvecklingssamtal som genomförs minst en gång per termin ges en samlad information om sin kunskapsutveckling och studiesituation. Även föräldrar till en omyndig elev skall få sådan information. Utvecklingssamtalet skall vidare genomföras med den individuella studieplanen som grund. Rektor ansvarar för att varje elev i dialog med skolan gör upp en individuell studieplan och reviderar den vid olika tillfällen under utbildningen (7 kap. 19 § gymnasieförordningen och Lpf 94, avsnitt 2.6 Rektors ansvar).
- Arbetsfördelningen på skolan innebär att utbildningsledaren arbetar i en roll och med det ansvar som kännetecknar en rektorsfunktion (2 kap. 2 § skollagen och 4 kap. 1 § gymnasieförordningen).
- Skolans kvalitetsredovisning är en integrerad del av skolhuvudmannens kvalitetsredovisning (Förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet, SFS 2001:649).
- Utbudet i skolans individuella val måste utökas så att kraven i gymnasieförordningen tillgodoses (5 kap. 19 § gymnasieförordningen).

Datum

Ort

2004-08-16

Umeå

Marie Ivarsson

Gunhild Larsson